

Jedyny obraz El Greco w Polsce teraz w EUROPEUM!

2015-02-11

El Greco to jeden z najważniejszych artystów w historii sztuki, a namalowana przez niego *Ekstaza św. Franciszka* jest jednym z kilku najcenniejszych obrazów w polskich zbiorach. Od 11 lutego do 22 marca 2015 roku będzie można to arcydzieło zobaczyć w EUROPEUM — Ośrodku Kultury Europejskiej, Oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie, pl. Sikorskiego 11.

Ekstaza św. Franciszka została wypożyczona z Muzeum Diecezjalnego w Siedlcach. Jak tam trafił ten najcenniejszy, obok *Damy z gronostajem* Leonarda da Vinci i *Krajobrazu z miłosiernym Samarytaninem* Rembrandta, obraz w Polsce?

Był rok 1964. Izabella Galicka i Hanna Sygietyńska, historyczki sztuki z Instytutu Sztuki PAN, inwentaryzowały zabytki na plebanii w Kosowie Lackim. Izabella Galicka wspomina, że pewnego dnia przez uchylone drzwi do pokoju proboszcza, ks. Władysława Stępnia, zobaczyły obraz. — Był duży, ciemny, zniszczony, w jednym rogu miał rozdarcie, ale było w nim coś intrygującego i pociągającego — opowiada. Wcześniej płótno znajdowało się w dzwonnicy, gdzie wraz z innymi niepotrzebnymi rzeczami czekało na spalenie. — Ksiądz proboszcz pomyślał jednak, że św. Franciszka nie wypada palić, więc oprawił go i powiesił w swoim pokoju — mówi jedna z odkrywczyń.

Po dwóch latach badań historyczki sztuki nabrały przekonania, że autorem obrazu był El Greco i napisały na ten temat artykuł. Publikacja wywołała sensację i ściągnęła na parafię w Kosowie Lackim wybitnych historyków sztuki, którzy jednak sceptycznie odnieśli się do autorstwa sławnego artysty. Dopiero badania konserwatorskie pod kierunkiem prof. Bohdana Marconiego w 1974 roku potwierdziły hipotezę Izabelli Galickiej i Hanny Sygietyńskiej. — Podczas konserwacji okazało się, że na płótnie zagiętym na krośnie widniała sygnatura: „A. van Diick”, a pod nią starsza, autentyczna: „Dominikos Theotoko [...]”. To rozwiało wątpliwości co do autorstwa dzieła — wspomina Izabella Galicka.

Nie wiadomo, kiedy obraz trafił do Polski. Najprawdopodobniej kupił go w 1927 roku w antykwariacie ks. Stanisław Szepietowski na prośbę kuzyna ks. Franciszka Dąbrowskiego, który, gdy później został przeniesiony do parafii w Kosowie Lackim, zabrał ze sobą płótno. Po jego śmierci odziedziczył je jego następca ks. Władysław Stępień.

Po konserwacji obraz trafił do Muzeum Diecezjalnego w Siedlcach, ale długo nie był wystawiany z obawy, że władze PRL-u mogłyby nakazać przekazanie go do muzeum państwowego. Od 2004 roku *Ekstaza św. Franciszka* jest eksponowana w Muzeum Diecezjalnym w Siedlcach.

Dominikos Theotokopulos zwany El Greco (Grekiem) (1541—1614), malarz, rzeźbiarz, architekt, miłośnik muzyki, jeden z najciekawszych artystów w historii sztuki, pochodził z Kandii (dzisiaj Iraklion) na Krecie. Rozpoczął karierę jako malarz ikon, potem uczył się w Wenecji i Rzymie (Kreta była posiadłością wenecką), poznał malarstwo Tycjana i Tintoretta. Być może z powodu trudnego, nieustępliwego charakteru, nie zagrzał długo miejsca we Włoszech. Wyjechał do Hiszpanii, by tam szukać szczęścia. Zniechęcony niepowodzeniami, niezbyt życzliwie przyjęty na dworze Filipa II, zamieszkał w Toledo i nigdy więcej nie opuścił tego miasta.

Jego malarstwo — osobliwe, mistyczne, pełne siły, przedstawiające świetliste wizje utrzymane w

zadziwiającym fosforyzującym kolorycie — pozostało całkowicie odrębnym zjawiskiem artystycznym na tle malarstwa europejskiego. Malarz podobno przebywał w swojej pracowni, nie otwierając okien, by nie wpuszczać światła, gdyż — jak mówił — jego światło wewnętrzne było tak mocne, że rozświetlało pracownię i pozwalało mu tworzyć. Choć jego mistyczne dzieła były przez niektórych doceniane — np. poeta Luis de Gorgora y Argote pisał o El Greco, że „tchnął duszę w drewno i życie w płótno” — artystę uznano za geniusza dopiero na początku XX wieku.

Dominikos Theotokopulos zwany El Greco,
Ekstaza św. Franciszka